

บทคัดย่อ

พรชูลี อาชาวำรุง และคณะ (2547). *การศึกษากระบวนการทัศน และคุณลักษณะข้าราชการไทย.*

ศูนย์บริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

ISBN: 974-13-2977-6

งานวิจัยสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษากระบวนการทัศน และคุณลักษณะของข้าราชการไทยในปัจจุบัน (2) เพื่อเปรียบเทียบกลุ่มข้าราชการ คือ (2.1) กลุ่มกระทรวง (ก) เศรษฐกิจ (ข) สังคม และ (ค) บริหาร และความมั่นคง และ (2.2) ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน (3) เพื่อจัดกลุ่มกระบวนการทัศน และคุณลักษณะงานของข้าราชการไทย

แบบการวิจัย เป็นเชิงสำรวจ ครอบคลุมข้าราชการ 4 ประเภท คือ (1) พลเรือน (2) ครู (3) มหาวิทยาลัย และ (4) ทหารและตำรวจ ดำเนินการในช่วง กุมภาพันธ์ ถึง เมษายน 2547 โดยส่งแบบสำรวจประเมิน 360 องศา ให้แก่ตัวอย่างที่สุ่ม โดยวิธีการความน่าจะเป็น ตามจำนวนที่เหมาะสมกับประชากรในระดับความเป็นตัวแทนประชากรที่น้อยสำคัญทางสถิติที่ .05 จำนวน 3,423 คน ตัวอย่างกลุ่มนี้มีการกระจายปกติ ครอบคลุมกระทรวง จังหวัด เพศ ระดับตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และอายุราชการ

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ สังกัดกลุ่มเศรษฐกิจ (60.9%) เป็นผู้ปฏิบัติงาน (88.7%) เป็นข้าราชการระดับ 7 และ 8 (51.5%).

ในภาพรวม ข้าราชการมีกระบวนการทัศน 10 ใน 12 กระบวนการทัศนที่ศึกษากระบวนการทัศนที่ไม่มีคือ (1) กระปรี้กระเปร่าให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม และ (2) การทบทวนพิจารณาโดยคำนึงถึงข้อมูลในอดีต ส่วนเรื่องคุณลักษณะข้าราชการ มี 9 จาก 20 ตัวแปร (16 คุณลักษณะ) และไม่มีคุณลักษณะ 11 ตัวแปร ได้แก่ (1) ยึดประโยชน์สุขของประชาชน (2) เน้นประสิทธิผล (3) มองจากภายนอกเข้ามา (4) เน้นความรู้เป็นฐาน (5) รายงานในระบบเมตริกส์ (6) รู้เท่าทันเทคโนโลยี (7) รวดเร็วทันเหตุการณ์ (8) มีพลังในตน (9) มีมโนภาพเดียวกัน (10) ยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคลและ (11) คิดเป็นระบบ

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บริหารมีกระบวนการทัศน และคุณลักษณะสูงกว่าผู้ปฏิบัติงาน (12:2 และ 5:1) กระบวนการทัศนร่วม คือ กระบวนการ และการตอรอง ส่วนคุณลักษณะร่วม คือ เสริมให้เป็นองค์กรการเรียนรู้ กระบวนการทัศนที่มีเฉพาะผู้บริหาร ได้แก่ กระบวนการชักชวน ผสมผสาน ปรับตัว ประยุกต์ แก้ปัญหาโดยทำให้เลิกยากกันไป ซึ่งอาจใช้การแข่งขันที่มีการกำหนดความคาดหวังสูง หรือกำหนดระเบียบปฏิบัติมุ่งสู่ผล

ส่วนกระบวนการทัศนเฉพาะผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ การมีความรอบคอบ คิดทบทวนอย่างดีก่อนการตัดสินใจ และ ควรมุ่งหาสาเหตุ ในการแก้ปัญหาเป็นหลักสำคัญ

คุณลักษณะที่มีเฉพาะผู้บริหาร ได้แก่ การจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยการสร้างบรรยากาศให้ทุกคนกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำ ด้วยการยึดประโยชน์สุขของประชาชน เพื่อเสริมให้เป็นองค์กรการเรียนรู้

ผลการเปรียบเทียบระหว่าง 3 กลุ่มกระทรวง พบว่า กลุ่มบริหารและความมั่นคง มีกระบวนการทัศน และคุณลักษณะสูงกว่า กลุ่มสังคม และ กลุ่มเศรษฐกิจ (18:2:2) และกลุ่มสังคม และ กลุ่มเศรษฐกิจมีจำนวนเท่ากัน กระบวนการทัศนร่วมกันทั้งสามกลุ่มคือ คือ การยึดระเบียบเป็นหลักในการแก้ปัญหา กลุ่มสังคมมีกระบวนการทัศนในการสร้างเครือข่ายและแก้ปัญหาพร้อมกันมากกว่ากลุ่มเศรษฐกิจ และกลุ่มเศรษฐกิจมีกระบวนการทัศนในการการปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน และสนับสนุนการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน มากกว่ากลุ่มสังคม

การเปรียบเทียบคุณลักษณะ พบว่า กลุ่มบริหารและความมั่นคง มีจำนวนคุณลักษณะมากกว่า กลุ่มสังคม และ เศรษฐกิจ (9:2:2) คุณลักษณะร่วม คือ การสร้างบรรยากาศให้ทุกคนกล้าแสดงออก โดยกลุ่มสังคมมีคุณลักษณะในเรื่องความไม่มีพรมแดน และการมีวิสัยทัศน์ร่วม และกลุ่มเศรษฐกิจ มีคุณลักษณะในเรื่องการจัดการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งอีกกลุ่มไม่มี

ผลการจัดกลุ่มกระบวนการทัศน และคุณลักษณะร่วมของข้าราชการไทย พบเอกลักษณ์ ของข้าราชการไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงสู่การบริหารภาครัฐแนวใหม่ 6 ด้าน เรียงตามค่าน้ำหนัก และ จำนวนการเกาะกลุ่มสูงไปหาต่ำ ดังนี้ (1) รวดเร็วทันเหตุการณ์ (2) มุ่งอนาคต (3) ยึดประโยชน์สุขของประชาชน (4) รู้ทันโลก (5) กำหนดระเบียบปฏิบัติและ (6) เน้นตนเอง

งานวิจัยพื้นฐานนี้ สร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์ของข้าราชการไทยในภูมิสังคมแบบไทย ๆ ผู้วิจัยได้บ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของกลุ่มข้าราชการ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาข้าราชการเพื่อพลังอำนาจในตน และปรับโครงสร้างกับสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับกระบวนการทัศน และคุณลักษณะของข้าราชการไทยในปัจจุบัน เพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์ ของรัฐบาลในกระบวนการพัฒนาระบบราชการสู่การบริหารภาครัฐแนวใหม่ต่อไป